

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

De Merito, quantum ad publica bona, quae ditribuenda sunt. XXXVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

*De merito, quantum spectat ad publica
bona quæ distribui debent.*

CAP. XXXVII.

Meritum quod civi est in publica bona, quæ distribuenda veniunt inter privatos, varium est; & videtur quod generatim varie describatur. D. Thomas dicit consistere meritum in eo, ut quis inter principes sit reip. verba ejus sunt: *In distributiva justitia datur alicui alicui private persone, in quantum id, quod est totius, est debitum parti: quod quidem tanto majus est, quanto ipsa pars majorem principalem habet in toto: & ideo in distributiva justitia tanto plus alicui de communibus bonis datur, quanto illa persona majorem principalem habet in communitate: quæ quid. principalitas in aristocratica communitate attenditur sec. virtutem, in oligarchia sec. divitias, in democratia sec. libertatem. & in aliis aliter.* Sic igitur secund. D. Thomam meritum in rep. est, esse ex primatib. in illa: & primatus est, illud habere, ob quod publicæ potestatis quispiam est particeps. Nam illud absolvit in democratia libertas, in Oligarchia divitiæ: istud enim censum instituit, aut gradum divitiarum, quem qui non obtinet, ab omni potestate publica excluditur: qui vero obtinet, capax est administrationum publicarum.

At vero hæc descriptio non perfectè exponit meritum, cujus explanatio modo quæritur. D. Thomæ in eo fortassis suffecit, cum per eam solum inferre adniteretur, justitiam distributivam progredi proportionem geometricam pro meritis personarum, & præmiis, quæ distribuuntur: non vero proportionem arithmetica, quæ locum habet in justitia commutativa, ut reducantur res ad æqualitatem quantitatis, non autem proportionis. Jam ostendam, quod descriptio allata non sufficiat pro præsentis proposito: nam capacem esse, quod in populari rep. libertas efficit, in oligarchia census præfinitus, meritum remotum est, respectu magistratuum præcipuorum, etiam si respectu quorundam, ut Comitiorum apud Romanos, proximum esse possit. Sed nos quærimus meritum absolutum, & proximum magistratuum in universum, etiam præcipuorum. Præterea D. Thomæ descriptio restringitur tantum ad magistratus: at alia bona sunt, præter magistratus, quæ distribu-

Atribuuntur, ut Triumphi, statuz, variz coronz civicæ, obsidionales. Erant quoque nummi, & bona, quæ non distribuebantur ratione tantum libertatis, sed observabatur certus gradus liberorum: nam nummi Theathrales Athenis non dabantur divitibus, licet omnes æque essent liberi: imò identidem meritum proximum capiendi quoddam bonum, quod ex publico datur, perficitur idoneumque sit per necessitatem, non ex dignitate. Exempli gratia Tiberius extulit non nullos Senatores, qui ad pauperiem tendebant, illis tantum largiens, ut attingerent censum Senatoribus constitutum, de quo Horatius dixit:

*Si quadraginta sex septem millia desunt
Plebs eris.*

Ejusmodi distributio respiciebat indignitate Senatoria recessum ad pauperiem, quæ sane non dignitas erat, nec præmium, sed abjectio & imperfectio.

Alter modus exponendi & determinandi meritum, Platonis est, libro quarto de legibus: qui illud ponit in legum observantia. Verba ejus sunt: *Hac autem eam ob causam dicimus, quia nos tua in civitate non ideo magistratus alicui dabimus, quod dives sit, aut hujusmodi quidquam possideat, ut robur, magnitudinem, generis claritatem: ei vero, qui positis legibus parebit maxime, & hac in re ceteris in civitate præstabit.* Deorum quoque cultum, & ministerium dabimus, maximum quidem primo, secundum v. illi, qui secundo loco excellet, eademque ratione sequentibus singula pro dignitate distribuemus. Ceterum neque Plato loquitur, nisi de distributione magistratuum, non honorum ceterorum, bonorumque distribuendorum: neque etiam observantia legum complectitur integrum meritum magistratus: enimvero observantissimus legum Romanarum Scipio Nasica fuit, ideoque judicatus a Senatu civium optimus, ad eundem obviam deque navi accipiendam statuum Ideæ matris: (Liv. iib. 29.) nihilominus non fortassis merebatur præfecturam militiæ adversus Annibalem, aut alium hostem potentem & periculosum, quod carebat ea ad militiam aptitudine, quæ in ejusmodi casu desiderari potuisset. Quare judico, quod hæc meriti determinatio aptissime detegi possit doctrina quad. D. Thomæ, quæ est, quod meritum proveniat ex causa, propter quam boni propositi distributio est instituta. Ubi itaque disserit D. Thomas de respectu personæ, quod vitium adversum est justitiæ distributiæ, ita scribit: (2. q. 63. art. 1.) *Si ergo aliquis consideret illam proprietatem personæ, propter quam aliquid, quod ei confertur, est ei debita.*

debitum, non est acceptio personæ, sed causa. Unde Gloss. super illud, Ephes. 6. Personarum acceptio non est apud Deum dicit, quod Deus iustus causas discernit, non personas: puta, si iudex aliquis promoveat aliquem ad magisterium propter sufficientiam scientiæ, hic attenditur causa debita, non persona. Si autem aliquis consideret in eo cui aliquid confert, non id propter quod id, quod ei datur, est ei proportionatum, vel debitum: sed solum hoc est, quod est homo, puta Martinus, vel Petrus: hic est acceptio personæ: quia non ei attribuitur aliquid propter aliquam causam, quæ faciat eum dignum, sed simpliciter attribuitur personæ. At personam autem refertur quæcunque conditio non faciens ad causam, propter quam dignus sit hoc dono. Ex hac vera & singulari doctrina colligitur, quod causa examinanda sit, gratia cuius instituta est distributio boni propositi: & ex participatione illius meritum æstimari debet. V. G. Triumphus apud Romanos decretus erat in honorem ejus, qui debellasset inimicos: meritum itaque triumphi nascebatur ex ejusmodi victoria, & quo illa major erat, inimiciq; victi potentiores, tanto excellens magis erat meritum triumphi. Ita in gratiam Pauli Æmilij Persei victoris, cuius triumpho impedimentum obiciebatur, Servilius differebat: (Liv. lib. 45.) Et vos, inquit Gentium quam Persea duci in triumphum mavultis? Et sensus erat: decrevistis jam tum, ut in triumphum ducantur Illyrij victi, quæ sanè victoria minor fuit, & relata de inimicis minus claris: quare constituere tantò magis debetis ut triumphetur de Maedonibus natione clarissima, de quibus parva victoria major fuit multò, ac etiam gloriosior. Qui itaque non in acie vicerat hostes publicos, non merebatur ullum triumphum: ut sane iniquus non modo, sed & jocularis fuerit Neronis triumphus, ob victos citharædos Græcos. Minus etiam decentes fuere triumphi Claudii, Octavio Caligulae, & similes, (Sueton. in vitis illorum) qui ex fictis extiterunt victoriis, ejusque generis, quos descripsit Plinius in Panægyrico Trajani: *Spoiliis provinciarum, & extorto sociis auro triumphum gravem.* Posito itaque hoc fundamento, quod ex causa distributionis dependeat meritum, observandum est, quod aliæ largiantur res, ut ornamento sint illi, aut emolumento qui eas fert, aliæ junctas habent administrationes publicas, ut sunt magistratus. Quod ad generis primi, nonnullæ sunt, ut pro beneficiis in publicum collatis, & pro actionibus illustribus gratia referatur: ut de triumpho diximus, statuis & coronis: & meritum earum omne in eo consistit, quod quidquam peractum sit, quapropter in præmium hæ decretae sunt. Aliæ in auxilium

xilium

xilium pertinent & sublevationem quorundam: ut subsidia, quæ pauperibus Senatoribus dabantur a Tiberio, & ut in nonnullis civitatibus egenis adolescentibus, sed ingenii magni, ex publico subsidia dabantur, ut litteris operam dare possent. Causa ejusmodi distributionis binas complectitur res, meritum nobilitatis, sive bonorum a natura datorum, ut ingenii præstantia &c. & indigentiam: & ex ambabus perficitur meritum subsidii: nam nec præstans ingenium, si divitiis abundaret, mereretur subsidium, neque pauper, si ingenio rudi, ejus capax esset. Certum est etiam nonnulla distribui in commodum privatorum, non observato a distributore merito altero, quam quod civis sit civitatis: causa enim alia nulla est, quam adjuvare cives ipsos. Et hujus meriti gratia distribuebantur plebi Atheniensi nummi theatrales, & Romanis congiarium, quale a Tiberio datum fuit septuaginta quinque Juliorum in singulos, & a Nerone Juliorum centum. Superest ut perpendamus meritum magistratum, quæ secundi generis bona sunt, quæ non solum ornamento sunt, adjumentoque illi cui dantur, sed administrationem continent publicam, & ad eam tanquam scopum præcipuum diriguntur. Meritum itaque hoc, capax esse magistratum & cum primis præcipuorum, plura requirit, quæ tantum ad binas reduci possunt, cum sermo est de partibus ad meritum necessariis, quæ cum concurrunt, personam dignam efficiunt: at cum earum una deest, cessat meritum, ita ut per justitiam distributivam magistratus denegari debeat. Sunt post illa & aliæ non necessariae, quæ sui accessione adaugent meritum, at si deficient, non impediunt, quominus non juste liceat, imo non debeat non, si nihil præterea obstat, magistratus conferri. Explico me, & primo super necessariis partibus, quarum una conditio est, quæ in hujusmodi rep. dignam reddit personam capeffendi magistratus: velut in Democratiis liberum esse, & origine ex illa civitate: in Oligarchia census, aut præfixita æstimatio: & hodie Venetiis nobilem esse. Qui caret hujusmodi conditione, incapax est dignitatum, ideoque pars est necessaria meriti: altera pars necessaria facultas est exercendi dextre munus & utiliter in commodum publicum. Necto binas hæc conditiones dextræ & utiliter in publicum commodum, ut una hac conditione complectar tres ab Aristot. desideratas in illo, cui præcipui magistratus conferri debent; quas ille ita expressit: (lib. v. polit. cap. 9.) *Tria vero debent habere illi, qui principales magistratus sunt suscepturi. Primum, ut ament presentem civitatis statum: deinde ut habeant potentiam maximam ad exequenda, quæ magistratus requirit:*

P

tertium

tertium ut habeant virtutem, & iustitiam in unaquaq; rep. ad ipsam remp. Et quoniam dubitari poterat, quid tertia op9 sit conditione, dummodo binæ priores in cive reperiantur, scilicet facultas idonea exequendi munus magistratus. & amor in remp. quapropter nunquam non coactus erit actiones suas in commodum publicum dirigere: ideo Aristot. dubium solvit exemplo incontinentis, qui quod ad utile suum, ipse cognoscit, quid sibi conducatur, velitque peragere, nihilominus cupiditate abripitur, ut diversum committat. Pari modo in utilitatibus reip. potest amator reip. impelli, ut adversum illud agat quidpiam, quod scit publicum esse commodum, quodque perficere potest, ob potiore suam cupiditatem. Quemadmodum Massinissa, cui resp. Romana cordi erat, quique singulari dexteritate eidem inserviebat; nihilominus commotus est, ut Majestate Romana comitteret indignum, matrimonio sibi jungens Sophonisbam captivam amore nimio impulsus. Liv. lib. 30. Ut itaque de nobismetipsis non satis tuti sumus, ut id agamus, quod commodum nostrum esse credimus, si virtute non simus instructi, quæ in nostrum commodum franet excedentes nostras cupiditates: ita civis ad publica commoda virtute opus habet, quæ tali pacto in remp. confirmet, ut nulla cupiditas eum flectere possit, ut agat adversum illud, quod deprehendet in publicum vergere commodum. Hac virtute destituebatur Callicratides Lacedæmonius, qui se vinci patiebatur nimia gloriæ cupiditate, ut dimicaret cum Atheniensibus impar illis viribus, maximo istius civitatis detrimento. Cic. lib. 1. off. At vero satis ea dotatus erat Q. Fabius Maximus, qui neglecto militum clamore, ac ipsius quoque Magistræ equitum, posthabita etiam indignatione propria, ob injuriam a Senatu sibi illatam, quod imperium Magistræ equitum suo adæquassent, gloriæ cupiditatem stimulumque viciit, cum noller unquam cum Annibale decernere, nisi cognita oportunitate, simulque necessitate servandi alterum exercitum a se semotum. Sed redeo ad præcipuum propositum. Parte secunda constituta a me necessaria meriti, animus fuit per annexas particulas rectè & utiliter omnes tres conditiones Aristot. completi: at vero si cui distinctæ magis placent, is secernat ipse. Affirmo itaque, quod deficiente prima aut secunda conditione, non justè conferri potest magistratus, cum primis si sit præcipuus & gravis. In Sacris exprimuntur binæ hæ necessaria meriti partes, at secunda in alias iterum divisa. Verba ipsa audiamus: Exod. cap. 18. *Provide autem de omni plebe,* (ecce prima meriti pars,

pars, scilicet capacem esse, quod tantummodo hinc proveniebat, quod ex tribubus essent Israelis) viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam. Hæc pertinent ad facultatem exequendi recte iudicii munus, & magistratus. Etenim primo prudentia requiritur, quæ est facultas cognoscendi verum, & bonum: at sæpenumero iudicium conturbatum est, etiam prudentissimorum ab animi affectibus, præcipue carnalibus quare timor Dei exigitur, de quo dicitur, *timore tuo confige carnes meas*, Psalm. 118. At postea quoque ac cognitum verum est & rectum, nihilominus eligi potest pars adversa, ob habitum depravatum: quare habitus iustitiæ desideratur, cujus ergo non recedat a veritate activa cognita, in quo sit veritas, videlicet opus erat præsidio adversus causam externam, communem & frequentem, & potentem, quæ illa est munerum, ut corrumpantur iudices, de quibus donis tritum sermone proverbium est, *non capias, ne capiaris*, & ideo addit, *qui oderint avaritiam*. Tandem continetur facultas perficiendi ea quæ muneris sunt, prudenter, eaque administrandi rectè & in commodum publicum cum trib. ceteris recensitis rebus. Jam tot sunt & huiusmodi partes necessariæ meriti perfecti, præcipue propter magistratus graves & in usu. pro exemplo sit illud T. Otacilii, Liv. lib. 24. qui cum jam a primis tribubus consul dictus esset, Q. Fabii oratione, qua ostendit eum non esse parem ferendo magistratui tam gravi, temporibus adeo periculosis, rescissa fuit & reprobata electio. Ceterum est quid quam hic præterea, quod exornat, & adauget meritum, ita ut multo iniquius magistratus eidem denegaretur, quo tamen remoto nihilominus civis dignus eo munere perficit. Idque beneficium est, aut beneficia in publicum collata. Nam si jungatur binis ceteris partibus necessariis ad meritum, id adauget meritum, animosque parat ad civilem gratitudinem. Ejus rei exemplum habemus in historia Veneta P. Bembi de Hieronymo Sarorniano, cujus familia prisca concessione jam inter nobiles Venetos recensebatur. Hic cum præcipuus existeret apud Foro-Julientes & magna clientium manus stipatus, in reip. commodum strenuè se gessit, illato illi bello a Maximiliano & fœderatis. Hinc in electione Rogatorum sive senatus, cum etiam de illo in senatorium ordinem cooptando deliberatum esset (secundum formam illius reip. revocandi quotannis Senatores ad censuram) majori benevolentia, quam ullus nobilium indigenarum electus est: res insueta. p. 219. Verba ipsa Bembi pono. *Eum, inquit, is honorem adeptus est, atq. ita quidem ade-*

ptus, ut omnes cives principesq; civitatis suffragiorum numero vicerit: quæ res antea nunquam acciderat. Sed & eadem resp. insigni gratitudine compensat filius merita parentum. Ita nostris temporibus meritum Augustini Barbarigi Epaminondæ Veneti filio portam patefecit ad consequendos supremos honores, usque ad summam præfecturam classis navalis, ut quoque ille opere ipso ostendit sua virtute eo se honore esse dignum. Et tantum dixisse sufficiat de merito ratione publicorum bonorum quæ distribuenda sunt. Et ex dictis elucescit, verissimum esse quod ait Aristot. lib. 5. Eth. c. 3. dignitatem non esse eandem in omnibus rebus, cuius verba retuli capite præcedenti. Tum quoque in ead. civitate etiam respectu variorum bonorum, meritum diversum esse, cum scil. etiam causa distributionis discreper. Nec quod ad eosdē magistratus idoneā facultatem exercendi munus commissum eandem esse, ob insignem varietatem functionū, cum alii in pace, alii in bello, alii in judiciis, alii in consultando, magis occupati sint, & horum alii in colligendis nummis & augendis redditibus vel conservandis, alii in comparanda annonæ abundantia, & alii in aliis differentibus negotiis.

De merito respectu onerum.

C A P. XXXVIII.

Quantum ad onera, meritum, sive potius causa, quæ civem reddit obnoxium indictioni, in onerum diversitate ferenda, non est eadem. Alia onera realia sunt, alia personalia, alia mixta, & cujuslibet impositio ex diversa pendet causa. Ratio imponendi onera realia, petenda est ex censu divitiarū, & secundum earum proportionem exæquandum etiam cujuslibet tributum. Id hodie observatur in locis quæ benè administrantur, idemque jubet lex civilis: *civilia munera per ordinem pro modo fortunarum sustinenda esse. Cod. de mun. patrim. lib. 10. l. 1.* Florentiæ principio dabantur pro familia, quod Cesenæ dicebatur præseco more pro fumo solvere, loco ejus, quod alibi dicitur pro foco. At temporibus Joannis Medicei, patris Cosmi Magni, introductus fuit census, cum Joannes ipse detestabatur commodi publici causa modum qui ante fuisset, ut tantum persolverent pauperes, quam divites: quæ solutio ex censu nihil

noce-